

Mai 2025
Ritstjóri: Hulda Birna Albertsdóttir
Texti: Starfsfólk Náttúrustofu Vestfjarða
Útgefandi: Náttúrustofa Vestfjarða
NV nr. 24-24

Formáli.....	3
Inngangur.....	4
Hlutverk.....	4
Skipulag.....	5
Aðildarsveitarfélög.....	5
Stjórn.....	5
Starfsfólk.....	6
Verkefni 2024.....	9
Rannsóknardeild.....	9
Fuglavöktun og rannsóknir.....	9
Vöktun lykilþátta íslenskrar náttúru.....	12
Önnur vöktun - sjávarlýs, gróður, náttfiðrildi.....	13
Fornleifarannsóknir.....	14
Umhverfis- og fornleifadeild.....	15
Virkjanaframkvæmdir.....	15
Vegaframkvæmdir.....	16
Fiskeldi.....	18
Fornleifakannanir vegna skipulags og framkvæmda.....	19
Fræðsla og miðlun.....	21
Fyrirlestrar og fræðsluerindi.....	21
Skólaheimsóknir.....	21
Samstarf.....	22
Samtök náttúrustofa.....	22
Útgefið efni 2024.....	23

Starfsárið 2024 litaðist af fjölbreyttum verkefnum að venju. Hafist var handa við vaktanir á gróðri og fuglum í tengslum við vegaframkvæmdir um Teigskóg, en það er vöktun sem mun standa yfir 10 ára tímabil. Fyrstu úttektir rannsóknarverkefna um möguleg áhrif vegagerðar á mismunandi búsvæði og tegundir í Teigskógi með áherslur á hagamýs, fugla og gróður fóru fram á árinu.

Verkefnið „*Vöktun lykilpáttar í íslenskri náttúru*“, hélt áfram þetta árið og fólst vöktun í vöktun hagamýsa við Dynjanda, vöktun mófugla, gróðurs og álags á stígum vegna ágangi ferðamanna á náttúruverndarsvæðum.

Auk þess voru gerðar ýmsar athuganir og rannsóknir í tengslum við fiskeldi og en einnig á sviði fornleifa í tengslum við vegagerð, línu og virkjanaframkvæmdir, skipulag og ýmsar aðrar framkvæmdir.

Fuglarannsóknir eru alltaf að verða umfangsmeiri á stofunni og var ráðinn einn starfsmaður til viðbótar til að sinna þeim verkefnum, Christopher Long og bjóðum við hann velkomin í hópinn.

Tveir starfsmenn eignuðust barn á árinu og voru frá í fæðingarorlofi hluta úr árinu. Við fengum til okkar starfsnema víðsvegar frá og er það kær viðbót við starfsfólk stofunnar. Ég vil ég þakka öllu samstarfsfólki og starfsnemunum okkar fyrir samstarfið á liðnu ári ásamt fráfarandi starfsfólki, sem fær sérstakar þakkir fyrir samstarfið.

Bolungarvík, 13. maí 2025

Hulda Birna Albertsdóttir

Náttúrustofa Vestfjarða hóf starfsemi í ársbyrjun 1997 og er árið 2024 því tuttugasta og áttunda starfsárið. Náttúrustofan hefur starfað á þremur starfstöðum hingað til; í Bolungarvík, Hólmavík og á Patreksfirði en síðarnefndar starfstöðvarnar voru mannlausear þetta ár. Náttúrustofa Vestfjarða starfar eftir lögum um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur (nr. 54/2024), en er ein af átta náttúrustofum sem starfa víðs vegar um landið.

Hlutverk

Helstu hlutverk náttúrustofu eru:

1. að safna gögnum, varðveita heimildir um náttúrufar og stunda vísindalegar náttúruvannsóknir, einkum í þeim landshluta þar sem náttúrustofan starfar,
2. að stuðla að æskilegri landnýtingu og náttúruvernd og veita fræðslu um umhverfismál og náttúrufræði og aðstoða við gerð náttúrusýninga,
3. að veita náttúruverndarnefndum á starfssvæði stofunnar upplýsingar og ráðgjöf á verksviði stofunnar samkvæmt ákvörðun stjórnar náttúrustofu hverju sinni.
4. að veita ráðgjöf, sinna rannsóknum og sjá um vöktun gegn greiðslu að beiðni sveitarfélaga, ríkis eða stofnana þeirra, einstaklinga, fyrirtækja eða annarra aðila,
5. að annast almennt eftirlit með náttúru landsins samkvæmt náttúruverndarlögum, einkum í þeim landshluta þar sem náttúrustofan starfar; Umhverfisstofnun gerir samninga um slíkt eftirlit við náttúrustofur sem staðfestir eru af ráðherra.

Aðildarsveitarfélög

Fimm sveitarfélög á Vestfjörðum eiga formlega aðild að Náttúrustofu Vestfjarða: Ísafjarðarbær, Bolungarvíkurkaupstaður, Vesturbyggð, Strandabyggð og Súðavíkurhreppur.

Stjórn

Stjórn Náttúrustofu er skipuð að loknum hverjum sveitarstjórnarkosningum og/eða ársfundi. Sveitarfélög sem starfrækja náttúrustofu skipa þrjá menn í stjórn og er einn þeirra formaður. Varamenn eru skipaðir með sama hætti. Stjórnarskipti voru þetta árið. Smári Haraldsson hélt formannssætinu en Catherine P. Chambers og Lilja Magnúsdóttir komu nýjar inn í stjórnina. Stjórnin hélt sex bókaða fundi á árinu 2024.

Formaður: Smári Haraldsson, líffræðingur (f.h. Bolungarvík).

Meðstjórnendur: Catherine P. Chambers (f.h. Ísafjarðarbæjar), Lilja Magnúsdóttir (f.h. Vesturbyggðar) (ritari).

Varamenn: Matthías Sævar Lýðsson (f.h. Strandabyggð) (varaformaður), Guðrún Anna Finnbogadóttir (f.h. Vesturbyggðar) og Bragi Þór Thoroddsen (f.h. Súðavíkurhrepps).

Verkefni Náttúrustofu Vestfjarða eru fjölbreytt en stofan sinnir grundvallarþjónustu í ráðgjöf um náttúrufræði og umhverfismál fyrir sveitarfélög og almenning. Hún vinnur einnig að grunnrannsóknum í náttúruvísindum en líka að sérstökum verkefnum fyrir stofnanir og fyrirtæki gegn greiðslu. Nánar um verkefni Náttúrustofunnar má sjá í kaflanum „Verkefni 2024“.

Þar sem verkefni stofunnar eru af margvíslegum toga er nauðsynlegt að skipuleggja reksturinn formlega samkvæmt því, sérstaklega hvað varðar fjármögnun. Af þessum sökum starfar Náttúrustofan í fjórum deildum; stofndeild, rannsóknardeild, umhverfiseild og fornleifadeild.

Sigurður Halldór Árnason

Líffræðingur (M.Sc.)

Forstöðumaður

Hulda Birna Albertsdóttir

Gróðurvistfræðingur (M.Sc.)

Deildastjóri umhverfisdeildar

Afleysingaforstöðumaður

Anja Katrin Nickel

Líffræðingur (M.Sc.)

Christopher Long

Vistfræðingur (M.Sc.)

Cristian Gallo

Vistfræðingur (M.Sc.)

Friðbjörg Matthíasdóttir

Viðskiptafræðingur

Fjármálastjóri

Starfsfólk

Guðrún Steingrímsdóttir

Starfsmaður á rannsóknarstofu
og skrifstofu

Ingrid Bobeková

Vistfræðingur (M.R.M.)

Margrét Thorsteinsson

Landfræðingur
Fiskeldisfræðingur
Lauk störfum á árinu

Ken-Reesha Alissah Price

Vistfræðingur (M.R.M.)
Tímabundið starf

Hafdís Sturlaugsdóttir

Landnýtingafræðingur (M.Sc.)
Sérverkefni

Sadie Ainsworth

Sérverkefni

Kristjana Einarsdóttir

Líffræðingur
Sérverkefni

Steinunn Garðarsdóttir

Sérverkefni

Starfsnemar: Jolina Schrader, Alexander Flathmann, Antonia Cremer.

Nemar sem aðstoðuðu í vettvangsvinnu: Ölvir Styrmisson, Viktor Árnason og Freyja Ragnarsdóttir Pedersen.

Margrét Hallmundsdóttir

Fornleifafræðingur

Deildastjóri fornleifadeildar

Kristín Sylvía Ragnarsdóttir

Fornleifafræðingur (M.A.)

Atli Rúnarsson

Fornleifafræðingur

Kate Fitzpatrick

Fornleifafræðingur

Sumarstarf

Jonathan Buttery

Fornleifafræðingur

Sumarstarf

Fuglavöktun

Náttúrustofan og Náttúrufræðistofnun hafa gert samstarfssamning fyrir næstu þrjú ár um fuglavöktun á Vestfjörðum. Samkvæmt samstarfssamninginum voru framkvæmdar vetrarfuglatalningar, vaktaðir bjargfuglar, hvítmávar og kriur á Vestfjörðum og síðan teistur í Vigur og Æðey. Fjallað verður um verkefnin hér á eftir.

Vetrarfuglatalningar

Vetrarfuglatalning er langtímaverkefni á landsvísu sem hófst árið 1952. Verkefnið er ein lengsta samfellda vöktun sem stunduð hefur verið hér á landi og sú sem tekur til flestra fuglategunda. Verkefninu er stýrt af Náttúrufræðistofnun Íslands og er markmið talninganna að safna upplýsingum um fjölda og dreifingu fugla að vetrarlagi. Starfsmenn Náttúrustofu Vestfjarða töldu fugla á Patreksfirði, Tálknafirði, Bíldudal, Dýrafirði, Önundarfirði, Súgandafirði, Skutulsfirði, Álftafirði, Hestfirði, Skötufirði og í Bolungarvík. Í Steingrímsfirði töldu Matthías Sævar Lýðsson og Hafdís Sturlaugsdóttir. Á Reykhólum og nágrenni töldu Tómas Sigurgeirsson, Jón Atli Játvarðsson og Eiríkur Kristjánsson.

Ýmsar tegundir máva ásamt stokkandarstelk (*Anas platyrhynchos*) í vetrarkuldanum. Toppskarfur (*Phalacrocorax aristotelis*) „messar“.

Bjargfuglar

Náttúrustofa Vestfjarða hefur stundað vöktun á bjargfuglum á Látrabjargi og Hælavíkurbjargi síðustu ár. Svartfugl var talinn á staðnum en fyll og rita mynduð til talninga. Fjórar myndavélar eru á svæðunum sem taka myndir á klukkutíma fresti allt sumarið og eru myndirnar notaðar til að telja fjölda varppara og meta varpárangur. Varpárangur fýla við Geitaskor á Látrabjargi var metinn á árinu með talningu á ungfugl í bjarginu. Gagnavinnsla í verkefninu hefur verið unnin í samstarfi við Náttúrustofu Norðausturlands (NNA) (NVG nr. 4-24).

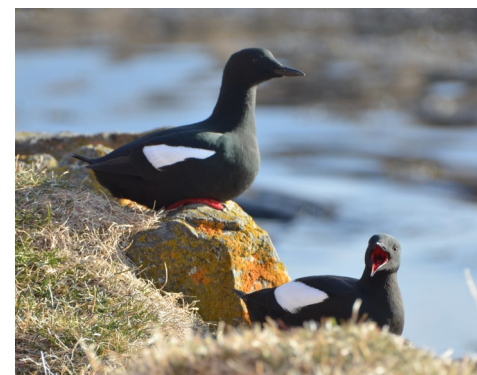
Álka (*Alca torda*) á Látrabjargi.

Hvítmáfur

Vöktun á stöðu hvítmáfsstofnsins á Vestfjörðum hófst 2020 og felur í sér árlega talningu varppara á 12 hvítmáfsvörpum á Vestfjörðum: á Melum, Ballará og Staðarfelli í Dalasýslu; Höllustaðabjargi, Hákarlaströnd í Reykhólasveit; á Völlum í Kollafirði, Fjarðarbjargi í Kerlingafirði, Rauðsdalsfjalli, Hamarshyrnu, Litluhlíðarfjalli og Lambavatnsfjall á Barðaströnd og Óshyrnu í Bolungarvík. Markmið verkefnisins er að safna upplýsingum um sveiflu stofnsins þar sem hann hefur rýrnað á síðasta áratugnum. Niðurstöður eru að finna í minnisblaði um verkefnið (NVG nr. 4-24).

Teista

Vöktun á teistu (*Cephus grylle*) hélt áfram þetta árið í Vigur sem hefur staðið yfir síðan 2022, en vöktun hófst einnig í Æðey á þessu ári. Markmið verkefnisins er að fylgjast með fjölda varppara teista í Vigur og Æðey og setja niðurstöður í samhengi við þróun stofnsins á Íslandi. Þetta ár voru teistur taldir 9 -10. maí og 14-15. maí umhverfis Vigur og 4-5. maí í Æðey. Taldir eru fullorðnir fuglar áður en varp hefst, en þá safnast varpfuglar saman við sólarupprás og við sólsetur, í sjó í návígi við varpstöðvar við undirbúning á tilhugalífi. Aðferðin er talin áreiðanlegust við talningar á varppörum teista og sú algengasta sem notuð er í Bretlandi. Teisturnar voru flokkaðar í tvo flokka: fullorðna fugla í sumarbúning og fugla í öðrum búningi. Farnar voru fjórar ferðir í talningar og var fjöldi teista var á bilinu 1.165-1.558 í Vigur og í tveimur ferðum í Æðey var fjöldinn 1.111-1.335. Frávikin eru talin vera vegna náttúrulegrar hegðunar sem getur tengst umhverfisaðstæðum og því mikilvægt að framkvæma nokkrar talningar á hverju tímabili. Metin voru um 779 varppör í Vigur og 667 varppör í Æðey. Vigur er því enn líklega stærsta þekkta varp tegundarinnar á landinu. Nánar um niðurstöður er að finna í minnisblaði um verkefnið 2023-2024 (NVG nr. 4-24).

Teista (*Cephus grylle*) í Vigur.

Kría (*Sterna paradisaea*) með ungann sinn við Bónus á Ísafirði.

Kriuungar (*Sterna paradisaea*).

Kríur

Í júní 2020 hófst vöktun á kríuvörpum á Vestfjörðum og markmiðið að fylgjast með varpdreifingu og stofnbreytingum. Fylgst hefur verið með varpárangri í tveimur kríuvörpum síðan 2022; í Bolungarvík og við Holt í Öfundarfirði. Við mat á varpárangri eru notaðar hreiðurgirðingar sem auðvelda eftirfylgni með uppvexti ungana. Síðustu ár hefur varpárangur verið meiri í Bolungarvík en í Holti. Nánar um niðurstöður er að finna í minnisblaði um rannsóknina (NVG nr. 4-24). Stofan hefur sinnt vöktun á kríuvörpum í Hvallátri, Gjörabót, Bíldudal og Hrafnseyri síðan 2022 og var einnig vitjað þeirra varpsvæða þetta árið.

Sýnatökur vegna fuglaflensu

Náttúrustofan tók þátt í sýnatökum vegna fuglaflensufaraldurs (H1N1) fyrir Matvælastofnun (MAST) á árinu með því að safna/og eða taka á móti hræjum af mögulega smituðum fuglum og taka sýni úr þeim og senda MAST til greininga. Stofan situr einnig í samráðshóp með MAST og Náttúrustofu Vesturlands vegna faraldursins.

Vöktun lykilþátta íslenskrar náttúru

Verkefnið er samstarfsverkefni Náttúrufræðistofnunar Íslands og annarra náttúrustofa. Um er að ræða langtímavöktun sem styrkt er af Umhverfis- orku og loftslagsráðuneytinu þar sem markmiðið er að vakta náttúrufar m.t.t. álags ferðamanna, einkum á náttúruverndarsvæðum. Verkefni er hluti af stærri vöktun Náttúruverndarsvæða. Verkefnið skiptist í fjóra liði árið 2024; vöktun landvistgerða, vöktun álags á stíga á ferðamannastöðum, vöktun mófugla og hagamúsa (NVG nr. 05-24). Í vöktun landvistgerða voru fimm vistgerðasnið vitjuð, fjögur sem skilgreind voru á skaganum milli Arnarfjarðar og Dýrafjarðar og eitt á Dynjandisheiði í Vatnsfirði. Þessi snið voru sett út á árunum 2012-2013 í tengslum við *Natura Island* verkefnið áður af Náttúrufræðistofnun. Í úttektunum voru settir niður gróðurrammar þar sem heildarþekju yfirborðs er lýst og síðan tekin út heildarþekja hverrar tegundar, hæð gróðurs, jarðvegsþykkt og tekið jarðvegssýni og fleiri þáttum lýst sem vert var að taka fram.

Úttekt á ferðamannastöðum vegna álags á gróður og jarðveg var gerð í Botni í Súgandafirði, Dynjanda, Látrabjargi og Lambagils á þetta árið þar sem svæðin voru mynduð með dróna og stígar myndir á staðsetningarpunktum.

Hreiður þúfuttittlings (Anthus pratensis).

Mófluglatalningar fóru fram á sex sniðum á Vestfjörðum í verkefninu og við hvert snið voru 16 punktar taldir með 300 metra á milli. Talið var í 5 mínútur á hverjum punkti og fjarlægð hvers fugls frá talningapunkti mæld. Sniðin voru staðsett víðs vegar um Vestfirði: Í Hamarsdal við Ísafjarðardjúp, Syðridal í Bolungarvík, Kirkjubólisdal við Dýrafjörð, Langadal við Ísafjarðardjúp og við Bæjarvötn á Bjarnarfjarðarhálsi. Niðurstöðum talninga var skilað til Náttúrufræðistofnunar Íslands til frekari úrvinnslu.

Í verkefninu um vöktun hagamúsastofnsins var aftur sett upp rannsóknarsvæði við Dynjanda þar sem settar voru upp 100 músagildirur til athugunar á þéttleika hagamúsa. Gildirnar stóðu frá 9- 13. september og þeirra vitjað á hverjum degi. Mýsnar voru mældar; þyngd, stærð hægri afturfótar og skotts, kyngreindar, tekið DNA sýni til greininga á arfgerð og teknar myndir af þeim en síðan sleppt. Úttektarsvæðið var 200*200 m að stærð og voru gildirnar staðsettar í mismunandi vistgerðum innan svæðisins, flestar í lyngskógavist, en síðan kjarrskógavist, blómskógavist, mosamelavist, starungsmýravist, língresis- og vingulsvist, lyngmóavist og fjalldrapamóavist. Heildarfjöldi veiddra músa voru 10, en nýveiði voru 5 mýs sem er miklu minni veiði en árið á undan þar sem heildarfjöldi veiddra músa náði 295 og nýveiði 95 mýs. Þetta sýnir hvað getur verið mikil sveifla á milli ára í veiðum sem getur orsakast af margskonar þáttum, svo sem veðurfari, fæðuframboði og fl. þáttum.

Ólvir og Viktor nemar sem tóku þátt í músarannsóknunum á Dynjanda.

Vöktun sjávarlúsa á villtum laxfiskum

Sjávarlús eins og laxalús af tegundinni *Lepeophtheirus salmonis* og fiskilús af tegundinni *Caligus elongatus* finnast hér við land bæði á villtum laxfiskum og laxfiskum í sjókvíaelði. Báðar sjávarlúsategundirnar hafa verið vandamál í laxeldi í sjó og aukin þéttleiki sjávarlúsa getur haft töluverð neikvæð áhrif á afkomu, atferli og stofnstærð villtra laxfiska. Náttúrustofan hefur stundað rannsóknir á sjávarlúsum frá árinu 2017 með ýmsum styrkjum en stofan fékk stóran styrk fyrir verkefnið árið 2022 sem var að hluta til unninn á árinu. Skýrsla kom út um verkefnið í byrjun árs 2025 ([NV nr. 2-25](#)).

Antonia og Sadie í sýnatöku.

Gróðurannsóknir í eyjum í Breiðafirði

Náttúrustofan fékk styrk frá Breiðafjarðarnefnd árið 2023 fyrir rannsóknum á gróðri og vistgerðum í nokkrum eyjum í Breiðafirði. Farið var eyjarnar á því ári sem voru: Bæjarey, Arnórseyjar, Björgólfsey, Helgey, Hrappsey, Vaktarey, Höfn, Lyngey, Vesturey, Klofrifur og Skjaldarey. Á öllum eyjunum voru vistgerðir kortlagðar, æðplöntutegundir skráðar og skráðir niður aðrir þættir eins og beitarálag, nýting og landslagsþættir og fuglategundir sem sáust í vettvangsferðum. Í Akurey og Helgey voru einnig sett niður gróðursnið þar sem heildarþekja yfirborðs og síðan hvernar tegundar var greind með kvarða. Gróðursniðin voru staðsett í starungsmýravist, sjávarfítungsvist og sjávarkletta- og eyjavist í Akurey og sjávarkletta- og eyjavist í Helgey. Nánari upplýsingar er að finna í skýrslunni ([NV nr. 19-24](#)).

Vöktun blómgunar og náttfiðrilda

Sóley er langtíma vöktunarverkefni á blómgunartíma ákveðinna plöntutegunda. Verkefnið er unnið í samstarfi við aðila hjá Háskóla Íslands og Landgræðslunni ásamt annarra þátttakenda víðs vegar um landið. Verkefnið hófst vorið 2010 og er markmið þess að greina og skilja áhrif loftslagsbreytinga á plöntur á Íslandi. Með verkefninu mun myndast mikilvægur gagnagrunnur um lífríki Íslands, sem hægt verður að nota til að bera saman við hliðstæðar erlendar rannsóknir. Stofan sér um vöktun á blómgun ákveðinna blómplantna á Vestfjörðum: lambgrasi, ilmreyr, holtasóley og hrafnaklukku í Bolungarvík en klóelftingu, vetrarblómi, lambgrasi, ilmreyr og holtasóley á Hólmavík. Vöktunin stóð frá byrjun apríl þar til um miðjan júní þetta árið.

Fiðrildavöktun var með hefðbundnum hætti þetta árið og hefur stofan vakt að fiðrildi síðan vorið 2010. Verkefnið er hluti af langtímavöktun náttfiðrilda í samvinnu við Náttúrufræðistofnun Íslands og aðrar náttúrustofur. Fiðrildi eru fenguð í ljósgildur en gildurnar á Vestfjörðum eru staðsettar í Syðridal í Bolungarvík, við Þverárvirkjun og Stakkamýri við Hólmavík. Gildurnar eru settar út um miðjan apríl og er vitjað um þær vikulega og þær tæmdar þar til í nóvember.

Arnarfjörður á miðöldum

Uppgröftur og rannsóknir á Hrafnseyri og Auðkúlu héldu áfram 13. árið í röð en þetta árið fékk verkefnið styrk frá prófessorsembætti Jóns Sigurðssonar við Háskóla Íslands og lagði safn Jóns Sigurðssonar á Hrafnseyri til húsnæði og aðstöðu á meðan uppgrefti stóð. Rannsóknin í ár fór fram í túninu á Hrafnseyri þar sem talið er að skáli frá landnámsöld eða miðöldum sé staðsettur. Þrír nemar frá Háskólanum í Bradford í Bretlandi komu og tóku þátt í uppgreftinum.

Hrafnseyri hefur lengst af verið prestsetur og er frægð staðarins þó helst bundin við Hrafn Sveinbjarnarson og Jón Sigurðsson forseta sem ólst upp á Hrafnseyri þar sem faðir hans þjónaði sem prestur. Fornleifarannsóknir á Hrafnseyri hafa farið fram af og til frá árinu 2011 þar sem mismunandi svæði hafa verið rannsökuð. Aldursgreiningar sýna fram á minjar á svæðinu allt frá 9. öld og beindist hluti af rannsóknum að líklegum skála sem var staðfestur með borkjarnarannsókn sumarið 2019 og svo prufuskurðum árið 2020. Opnað var 10 x 10 m svæði á milli tveggja prufuskurða þar sem svart lag með beinum hafði fundist. Lengi vafðist fyrir rannsakendum hvort svæðið sem þeir voru að rannsaka væri innan eða fyrir utan byggingu. Á síðustu vikunum var hinsvegar ljóst að svæðið var utan við byggingu. Við uppgreftinn komu í ljós hluti af steinlögðum torfvegg, sléttar steinhellur og greinilegur inngangur með lítilli byggingu framan við sem hefur líklega verið einskonar inngangur. Þar að auki var töluvert mikið af svörtu lagi var utan við vegginn sem finnst oft fyrir utan hús þar sem útmokstur úr eldstæðum er borinn út. Gripir sem fundust við rannsóknina benda til þess að byggingin sé frá landnáms/miðöldum. Skýrsla kom út á árinu um rannsóknir ársins 2023 ([NV nr. 6-24](#)).

Rannsókninni er hins vegar langt frá því að vera lokið og er mikilvægt að stækka svæðið til norðurs svo hægt sé að rannsaka bygginguna nánar.

Rannsóknarsvæðið á Hrafnseyri.

Rannsóknarsvæðið á Hrafnseyri tekið með dróna.

Rannsóknir í tengslum við Garpsdalsvirkjun

Fyrirhugað er að reisa vindorkugarð í Garpsdal í Reykhólahreppi og í tengslum við það fór náttúrustofan í fugla, gróður og fornleifarannsóknir árið 2023. Fuglarannsóknunum er ekki lokið en voru umfangsmiklar á þessu ári, þar sem áhersla var á að skrá fjölda fugla, tegundir og hegðun þeirra á svæðinu sem síðan verður notað til að meta áhættu sem vindmyllur á þessu svæði geta haft á fuglalíf en fyrirhugað er að athugunum ljúki árið 2025.

Aðstæður fuglaathuganna í einni vettvangsferðinni á Garpsdalsfjalli.

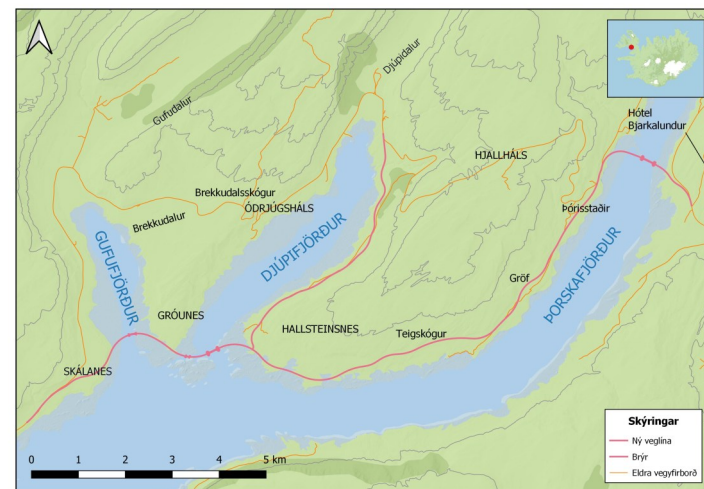
Rannsóknir í tengslum við Kvíslatunguvirkjun

Orkubú Vestfjarða fyrirhugar að reisa allt að 9,9 MW virkjun í Selárdal í Strandabyggð sem hefur verið nefnd Kvíslatunguvirkjun. Náttúrustofan gerði athuganir á gróðri og vistgerðum, fuglum, fornleifum og ferskvatnslífi vegna virkjanaáformanna árið 2023. Farið var í tvær athuganir á fuglum og eina í gróður og vistgerðir en 5 ferðir í ferskvatnsrannsóknir. Ferðast þurfti með fjórhjólum á svæðinu þar sem athugunarsvæðið var mjög stórt. Skýrsla um fornleifarannsóknir kom út á síðasta ári en skýrslur um gróður og vistgerðir og ferskvatnsrannsóknir á þessu ári:

[NV nr. 2-24](#), [NV nr. 5-24](#).

Vegaframkvæmdir um Teigskóg í Reykhólahreppi

Í tengslum við vegafarmkvæmdir um Teigskóg og þverun Þorska-, Djúpa-, og Gufu-fjarðar hefur Náttúrustofan gert margar rannsóknir á náttúru, landslagi og fornleifum. Hafa rannsóknirnar verið þungi verkefna stofunnar síðustu ára. Þegar Vegagerðin fékk framkvæmdarleyfi setti Reykhólahreppur ákveðin skilyrði fyrir rannsóknum og vöktun ákveðinna umhverfispátta og hefur Náttúrustofan gefið út vöktunaráætlun ([NV nr. 10-21](#)) hvað varðar vöktun vatnshlota, fugla og gróðurs, sem nú er í endurskoðun.

Vegaframkvæmdir um Þorska-, Gufu- og Djúpafjörð.

Fjörúathuganir

Athuganir voru gerðar á lífríki fjöru í Þorskafirði, Djúpafirði og Gufufirði 2020-2021. Þar voru svæði flokkuð í fjörugerðir og svæði sem voru talin lýsandi fyrir heildarbreytileika innan hvernar fjörugerðar. Framkvæmd var sýnataka og lýsing gerð á vistgerðum, svo sem fjölbreytileiki hryggleysingja og þangs og lagt mat á skyldleika samfélaga við önnur svæði. Rannsókn var einnig gerð sérstaklega á þéttleika marhálms í fjörðunum. Á árinu var unnið úr fjörusýnum og lauk þeirri vinnu á árinu og farið úrvinnslu og skýrsluskrif. Áætlað er að birta skýrslu um rannsóknirnar árið 2025. Gerð var einnig sérstök úttekt á marhálmi á þekktum útbreiðslusvæðum í fjörðunum með sniðmælingum og var unnið gögnum úr þeirri rannsókn þar sem skýrsla um þær rannsóknir mun einnig verið birt árið 2025.

Vöktun strandfugla og andfugla

Fyrsta ár vöktunar á strandfuglum, og andfuglum fór fram í Þorskafirði en einnig var talið í Djúpafirði og Gufufirði vegna vegafarmkvæmdanna. Áætlað er að vakta strandfugla með áherslu á rauðbrýsting og andfugla með áherslu á álft í fjaðrafelli allt að 10 ár eftir að framkvæmdum er lokið til að geta metið hugsanleg áhrif vegna fjarðarþveranna á viðveru fuglanna í fjörðunum. Minnisblað var gefið út um vaktanir ársins (NVG nr. 3-25).

Rauðbrýstingar (*Calidris canutus*) í Þorskafirði.

Vöktun endurheimtar staðargróðurs

Góð umfjöllun um verkefnið endurheimt staðargróðurs vegna vegagerðar um Teigskóg var í ársskýrslu Náttúrustofunnar árið 2023 ([NV nr. 35-23](#)). Vegurinn liggur um einstaka náttúru þar sem náttúrulegur birkiskógur mætir stórbrotnum jarðmyndunum og lygnum og fallegum sjávarfitjum og er þess vegna lögð mikil áhersla á að varðveita eins mikið af þeim eiginleikum eins og kostur er með breyttri notkun. Í verkefninu er árangur endurheimtar vaktaður samkvæmt aðferðum sem SER (*Society for ecological restoration*) hefur gefið út. Auk þess er gerð rannsókn á árangri mismunandi uppgræðsluaðferðum, hvort notað er svarðlag, gróðurtorfur eða einhverskonar millivegur á því og þær aðferðir skoðaðar með tilliti til árangurs og hagkvæmni. Því er brýnt að fylgjast með gróðurframvindunni næstu árin og fá vitneskju um hvaða verklag skilar bestum árangri.

Svona aðferðir hafa ekki fyrr verið nýttar til uppgræðslu í svo stórum stíl hér á landi og mun þetta verkefni líklega skipta sköpum í undirbúnings- og framkvæmdarferli annarra vegagerðaverkefna og er Vegagerðinni og Borgarverki til sóma.

Steinnun, Hafðis og Freyja (nemi) í rannsóknnum í Teigskógi.

Gervihreiður og gerviegg sett í Teigskóg í rannsóknnum í Teigskógi.

Uppbrot búsvæða í tengslum við Vegagerð um Teigskóg

Rannsóknir áttu sér stað með það að markmiði að kanna áhrif uppbrot skóglendisins í Þorskafríði, nánar tiltekið í Teigskógi á afrán hreiðra, áhrifa á mýs og gróðursamsetningu. Þessir hópar eru ríkjandi í vistkerfi Teigskógar, gegna lykilhlutverki í því að viðhalda líffræðilegs fjölbreytileika og vistkerfisþjónustu og hafa áður verið notaðir sem vísar um áhrif búsvæðissundrunar og heilbrigði vistkerfa víða um heim.

Í fuglarannsókninni voru markmiðin að skoða hvort vegagerðin í gegnum skóginn skapi jaðaráhrif - og þá sérstaklega hvort vegagerðin auki afrán á hreiðrum og geti haft afleiðingar á fuglasamfélög sem verpa innan skógarins. Það var gert með því að setja upp gervihreiður og egg og beita sömu aðferðum á samanburðasvæðum þar sem enginn vegur var. Alls voru sett upp 150 hreiður í rannsókninni; 100 í Teigskógi og 50 í Kvígindisfirði ásamt myndarvélum til að fylgjast með rándýrahegðun. Rannsóknin mun

verða framkvæmd þrisvar sinnum á næstu þremur árum.

Í músarannsókninni voru sett upp 100 músagildirur með 20m millibili á 200fm svæði til athugunar á þéttleika hagamúsa. Markmiðið er að kanna þéttleika hagamúsa á röskuðu skóglendi og síðan öröskuðu skóglendi. Kannaður verður þéttleiki tvisvar á ári næstu þrjú árin en einnig skráðir aðrir þættir.

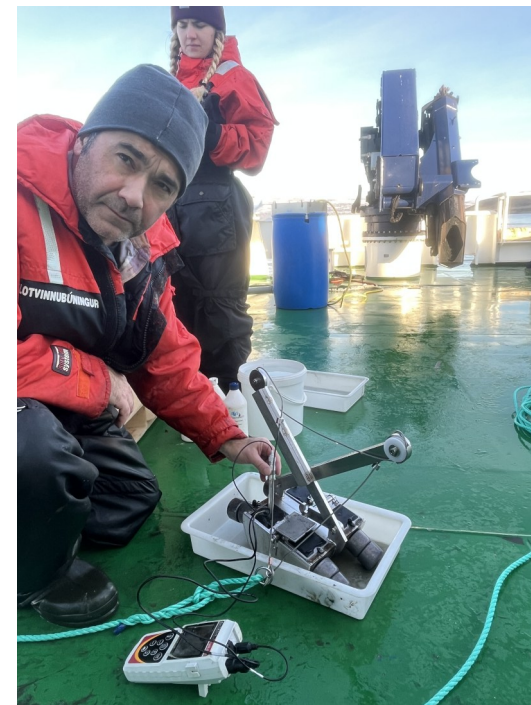
Í gróðurrannsókninni voru sett snið í öröskuðu skóglendi að jaðri raskaðra svæða til að kanna breytingar á gróðursamsetningu og hvort gróðursamsetning breytist á jaðarsvæði samanborið við kjarnasvæði skógarins. Gerð verður önnur úttekt eftir sex ár til samanburðar og tekið saman í skýrslu.

Fiskeldi

Náttúrustofa Vestfjarða hefur frá árinu 2001 unnið að botndýrarannsóknum og með ört vaxandi fiskeldi hér við land einkum á Vestfjörðum hafa starfsmenn stofunnar öðlast góða þekkingu á þeim rannsóknum sem þarf til að uppfylla starfsleyfisskilyrði, lög og reglur auk ákvæða í gæðastöðlum og vottunum.

Stofan vinnur að botndýrarannsóknum (sýnatökum áður, meðan og eftir að fiskeldistímabili lýkur), næringarefnaþæðingum, súrefnismælingum og gerir auk þess vöktunaráætlanir bæði fyrir seiðaeldi og sjókvíaeldi. Eini þjónustuaðili á árinu á þessu sviði var Háafell í Ísafjarðardjúpi. Þar var framkvæmd grunnsýnataka fyrir fiskeldi í Seyðisfirði, lokasýnataka við Ytra-Kofradýpi og tekin sjósýni í Ísafjarðardjúpi (NVG nr. 5-23, [NV nr. 1-24](#), NVG nr. 2-24, [NV nr. 8-24](#)). Auk þess var vöktun gerð fyrir seyðaeldisstöðina á Nauteyri ([NV nr. 8-25](#)).

Náttúrustofan tók einnig að sér að grófflokka botnsýni fyrir Hafrannsóknarstofnun frá Ísafjarðardjúpi á árinu og var það umfangsmikið verk og ýmsar botndýra- og fjöruýragreiningar fyrir Náttúrustofu Austurlands.

Cristian ásamt Nadine í sýnatöku.

Fiskeldiskvi.

Fornleifarannsókn á Hnappavöllum í Öræfum

Fornleifarannsókn með gerð könnunarskurða fór fram á Hnappavöllum síðastliðið vor. Fyrirhugaðar framkvæmdir voru fyrir átta byggingarreiti fyrir íbúðarhús. Könnunarskurðir voru grafnir þvert á hvern byggingarreit til að kanna hvort fornleifar væru að finna undir sverði. Vettvangsvinnan tók tvo daga fyrir tvo fornleifafræðinga og var notast við gröfu til að grafa skurðina. Byggingarreitirnir voru 16 m á hvor um sig og voru skurðirnir allir 1 x 16 m á stærð og frá 0,62m til 1,83m á dýpt. Ekki var hægt að grafa skurði í þrjá byggingarreiti vegna háspennustrengs sem lá þar þvert undir byggingarreitunum. Var því ákveðið að taka auka skurð í annan byggingarreit. Engar fornminjar fundust í skurðunum. Í könnunarskurðum fundust jarðlög

með kolaflyksum, sem er ekki óvenjulegt miðað við nálægð við bæjarstæði Hnappavalla og Vestur-Hjáleigu, en enga samfellda mannvist var að sjá. Í þessum þremur skurðum kom fram mannvist undir 1362 gjóskunni úr Öræfajökli sem bendir til þess að í kring sé að finna forna byggð ([NV nr. 12-24](#)).

Könnunarskurður á Hnappavöllum.

Fornleifaskráning við Hjalladæl á Eyrarbakka

Árið 2021 gerði fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða fornleifaskráningu á deiliskipulagsreit við götuna Hjalladæl á Eyrarbakka. Minjastofnun Íslands fór fram að gerðir yrðu könnunarskurðar í níu minjar sem höfðu verið skráðar til að kanna eðli og umfang sem mótvægisáðgerð vegna fyrirhugaðra framkvæmda á svæðinu. Fornleifarannsóknin fór fram í ágúst og þegar komið var á vettvang kom í ljós að ein af minjunum var horfin undir veg og því ekki hægt að gera könnunarskurð í hana. Af þeim 8 skurðum sem gerðir voru var að finna garðlög í sex af þeim og tóftir í tveimur þeirra. Við rannsóknina fundust alls 23 gripir í tveimur skurðum. Allir gripirnir fundust við uppmokstur á skurðunum og flokkast því sem lausafundir þar sem ekki var hægt að tengja þá við ákveðið lag. Þar að auki voru tekin þrjú sýni, dýrabein og svört fínkorna gjóska sem fannst í torfvegg ([NV nr. 15-25](#)).

Framkvæmdarsvæði við götuna Hjalladæl á Eyrarbakka.

Rannsóknir vegna skipulagsgerðar og framkvæmda

Á árinu áttu sér stað fjölmargar fornleifaskráningar vegna deiliskipulagsgerðar í nánast öllum landsfjórðungum. Fornleifaskráning fór fram í febrúar á smá bletti í landi Björkur í Árborg vegna framkvæmda ([NV nr. 07-24](#)). Í febrúar var gerð fornleifaskráning vegna strenglagningar frá Mjólkárirkjun að Hrafnseyri og yfir Arnarfjörð inn í Bíldudalsvog ([NV nr. 03-24](#)). Einnig var gerð skráning vegna strenglagningar frá Rimakoti í Rangárvallasýslu ([NV nr. 04-24](#)). Einnig voru gerðar skráningar vegna deiliskipulags í landi Syðstu Markar í Rangárþingi ([NV nr. 13-24](#)) og í landi Kálfhólts í Ásahreppi ([NV nr. 14-24](#)). Eins voru gerðar skráningar á stofnana- og íþróttasvæðinu á Tálknafirði ([NV nr. 17-24](#)) og í landi Hóls á Tálknafirði ([NV nr. 18-24](#)). Um haustið var svo gerð fornleifaskráning vegna fyrirhugaðra snjóflóðavarna í Hnífsdal ([NV nr. 20-24](#)).

Fornleifar í landi Syðstu Markar í Rangárþingi.

Fornleifar í Hnífsdal í úttekt vegna ofanflóðavarna.

Könnunarskurðir í landi Rimakost í Rangárvallasýslu.

Fyrirlestrar og fræðsluerindi

Starfsmenn Náttúrustofunnar halda hina ýmsu fyrirlestra og fræðsluerindi í vinnu sinni en á árinu héldu Cristian og Anja fyrirlestur fyrir SIT nema frá Háskólasetri Vestfjarða um rannsóknir í sjó og fiskeldi.

Margrét Hallmundsdóttir deildarstjóri fornleifadeildar hélt nokkra fyrirlestra á árinu, fór til dæmis til Bradford háskóla og hélt þar ýmsa fyrirlestra fyrir nemendur.

Skólaheimsóknir

Náttúrustofan tekur á móti mörgum skólahópum á hverju ári þar sem starfsmenn kynna starfið en einnig taka þeir á móti nemendum sem hlýða á fyrirlestra og leysa ákveðin verkefni sem unnin eru í samvinnu stofunnar og kennara.

Náttúrustofan fékk til sín þrjá starfsnema á árinu frá Þýskalandi, þau Jolina Schrader, Alexander Flathmann og Antonia Cremer. Þau tóku þau þátt í verkefnum stofunnar, þá sérstaklega vinnslu sýna en einnig í fuglarannsóknnum og rannsóknnum á útbreiðslu laxalúsa á villtum laxfiskum. Þrír meistaranemar aðstoðuðu í verkefnum en það voru þeir Ölvir Styrmisson, Viktor Árnason í músarannsóknnum og Freyja Ragnarsdóttir í gróðurannsóknnum og þökkum við þeim kærlega fyrir samstarfið.

Samstarf

Náttúrustofan hefur tekið að sér að safna hræjum fyrir rannsóknir en þetta árið var einungis verið að taka á móti refum fyrir Náttúrufræðistofnun Íslands.

Samtök náttúrustofa

Samtök náttúrustofa (SNS) eru samtök allra náttúrustofa sem starfa á landinu, alls átta stofur. Þó að náttúrustofurnar starfi allar eftir sömu lögum og séu því líkar í grunninn hafa allar þróast eftir aðstæðum á hverjum stað og eru því með mismunandi áherslur. Ársfundur SNS er haldinn ár hvert en annað hvort ár er haldinn stærri fundur þar sem flutt eru erindi af starfsmönnum náttúrustofanna og Náttúrufræðistofnunar Íslands. Þetta ár var ársfundurinn haldinn af Náttúrustofu Vestfjarða í Bolungarvík. Þar voru haldin erindi frá náttúrustofunum átta og Náttúrufræðistofnun. Hulda Birna Albertsdóttir hélt erindi á vegum Náttúrustofu Vestfjarða þar sem nefndist „*Endurheimt staðargróðurs eftir framkvæmdir - Vegagerð um Teigskóg*“. Ársfundurinn var ágætlega sóttur og eftir ársþingið var haldið í Súgandafjörð vitjað eftirbyggingu af víkingaskála þar sem Margrét Hallmundsdóttir hélt erindi um víkingaöldina. Starfsemi samtakanna er hægt að kynna sér á heimasíðu þeirra, www.sns.is.

Margrét við skálann í Botni í Súdandafirði.

Útgefnar skýrslur

Cristian Gallo. *Grunnathugun fiskeldissvæðis við Ytra Kofradýpi*. [NV nr. 01-24.](#)

Cristian Gallo, Ingrid Bobeková og Kristjana Einarsdóttir. *Fuglaathugun vegna Kvíslatunguvirkjunar*. [NV nr. 02-24.](#)

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir. *Fornleifaskráning vegna strengs MJ2 frá Mjólkárviðstöðinni að Hrafnseyri og yfir Arnarfjörð*. [NV nr. 03-24.](#)

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir. *Fornleifarannsókn vegna lagningu strengs VM5 frá Rimakoti*. [NV nr. 04-24.](#)

Hulda Birna Albertsdóttir og Hafdís Sturlaugsdóttir. *Rannsóknir vegna Kvíslatunguvirkjunar. Gróður og vistgerðir*. [NV nr. 05-24.](#)

Kristín Sýlvía Ragnarsdóttir og Margrét Hallmundsdóttir. *Arnarfjörður á miðöldum. Framvinduskýrsla*. [NV nr. 06-24.](#)

Kristín Sýlvía Ragnarsdóttir. *Fornleifaskráning í landi Björkur í Árborg*. [NV nr. 07-24.](#)

Cristian Gallo. *Lokasýnataka fiskeldissvæðis við Skarðshlíð 2023*. [NV nr. 08-24.](#)

Atli Rúnarsson. *Fornleifaskráning vegna breytinga á veglinu hringveggar (1-A4) frá Fossálum að Hörgsá í Skaftárhreppi*. [NV nr. 09-24.](#)

Anja Nickel og Sigurður Halldór Árnason. *Ferskvatnsrannsókn vegna Kvíslatunguvirkjunar*. [NV nr. 10-24.](#)

Kristín Sýlvía Ragnarsdóttir og Atli Rúnarsson. *Fornleifaskráning á deiliskipulagsreit á Hnappavöllum í Örfæum*. [NV nr. 11-24.](#)

Kristín Sýlvía Ragnarsdóttir og Atli Rúnarsson. *Könnunarskurðir í landi Hnappavalla í Örfæum*. [NV nr. 12-24.](#)

Atli Rúnarsson. *Fornleifaskráning á deiliskipulagsreit í landi Syðstu-Markar í Rangárfingi*. [NV nr. 13-24.](#)

Atli Rúnarsson. *Fornleifaskráning Fornleifaskráning í landi Kálfsdal í Ása-hreppi vegna deiliskipulags*. [NV nr. 14-24.](#)

Atli Rúnarsson og Margrét Hrönn Hallmundsdóttir. *Könnunarskurðir vegna fyrirhugaðra framkvæmda við Hjalladæl á Eyrarbakka*. [NV nr. 15-24.](#)

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir. *Fornleifaskráning vegna breytinga á aðalskipulagi við Mjólkárviðstöðinni*. [NV nr. 16-24.](#)

Atli Rúnarsson. *Fornleifaskráning vegna deiliskipulags á stofnana- og íþróttasvæðinu á Tálknafirði*. [NV nr. 17-24.](#)

Atli Rúnarsson og Kristín Sýlvía Ragnarsdóttir. *Fornleifaskráning á deiliskipulagsreit í landi Þinghóls á Tálknafirði*. [NV nr. 18-24.](#)

Hulda Birna Albertsdóttir og Hafdís Sturlaugsdóttir. *Gróður og vistgerðir í eyjum í Breiðafirði; Bæjarey, Akurey, Klofrifur, Skjaldarey, Arnórseyjar, Vesturey, Lyngey, Höfn, Björgólfsey, Vaktarey, Helgey, Hrapsey*. [NV nr. 19-24.](#)

Atli Rúnarsson og Margrét Hrönn Hallmundsdóttir. *Fornleifaskráning vegna fyrirhugaðra snjóflóðavarna í Hnífsdal*. [NV nr. 20-24.](#)

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir. *Fornleifaskráning á landspildunni Vesturhlíð í landi Hlíðar í Grímsnes og Grafningshreppi*. [NV nr. 21-24.](#)

Hulda Birna Albertsdóttir og Hafdís Sturlaugsdóttir. *Gróður og vistgerðir á Heiðarbæjarheiði. Rannsóknir vegna fyrirhugaðs vindmyllugarðs*. NV nr. 22-24.

Margrét Thorsteinsson. *Vöktun sjávarlúsa á villtum laxfiskum á tveimur svæðum í Arnarfirði 2022*. [NV nr. 23-24.](#)

Minnisblöð og greinargerðir

Cristian Gallo. *Súrefnismælingar 20. desember 2023*. NVG nr. 01-24.

Hulda Birna Albertsdóttir. *Gróðurannsóknir samkvæmt samningi Vegagerðar og Náttúrustofunnar árið 2024*. NVG nr. 02-24.

Cristian Gallo. *Vöktun 2022 fyrir seiðaeðistöð á Nauteyri*. NVG nr. 03-24.

Cristian Gallo og Ingrid Bobeková. *Bird monitoring in the Westfjords 2024 - 2026*. NVG nr. 04-24.

Hulda Birna Albertsdóttir. *Minnisblað fyrir vöktun náttúruverndarsvæða 2024*. NVG nr. 05-24.

